

foto's Wing

Frisse blik van jongeren op overgangsgebieden

In overgangsgebieden moeten de partijen een complexe puzzel leggen: het verenigen van veel en vaak tegenstrijdige belangen voor robuust natuurherstel in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Alle meedenkkracht is welkom. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit daagde daarom dertig young professionals uit om met een frisse blik te kijken naar toekomstperspectieven voor natuur, landbouw en bodem- en waterkwaliteit. Om die boven tafel te krijgen maakten ze gebruik van de 'ontwerpde aanpak'.

tekst Miranda Koffijberg (de Lynx)

> Jongeren moeten veel meer betrokken worden bij het beleid voor een integrale aanpak van opgaven in het landelijk gebied voor natuur, water, klimaat en energie, vindt Dennis Schaardenburg, programmanager Natuur en Stikstof bij het ministerie van LNV. Jongeren zijn belangrijk voor nieuwe inspiratie én omdat ze dan zelf mede

invulling kunnen geven aan hun toekomst. LNV bracht daarom in juni 2023 een groep jonge mensen bijeen die in en rond Natura 2000-gebieden werken. Het was een bont gezelschap van medewerkers van ministeries, provincies, gemeenten, agrarische collectieven, terreinbeheerders en waterschappen. 'In een traject van vijf dagen werkten ze aan toekomstperspectieven voor overgangsgebieden, met de 'ontwerpde aanpak' als werkwijze', vertelt Juul Kappelhof van Wing. Zij is zelf young professional en organiseerde het traject in samenwerking met LNV. We legden haar enkele vragen voor.

Het young-professionaltraject kreeg de naam 'Ontwerpde aanpak'. Wat moeten we ons bij die aanpak voorstellen?

'Het is een werkwijze die ervoor moet zorgen dat er samenhang ontstaat tussen alle thema's en belangen in een gebied. De kern is dat door eerst te snappen hoe een probleem verweven is met het landschap en de mensen die er wonen, je kunt ontdekken welke mogelijke oplossingsrichtingen er voor een probleem zijn. Een belangrijk aspect daarbij is om die oplossingsrichtingen te verbeelden, bijvoorbeeld met kaarten. In stappen werk je samen toe naar een ontwerp waardoor een gebied ecologisch, sociaal en economisch weer goed kan gaan functioneren. Belangrijk is ook de factor tijd:

Juul Kappelhof, Wing

wat is de geschiedenis van het gebied en hoe sluit je daarop aan? Om de ontwerpde aanpak onder de knie te krijgen, hebben we zes ervaren ontwerpers gevraagd de young professionals tijdens het traject te begeleiden.'

Wat wilden jullie met het traject bereiken?

'We wilden de deelnemers laten ervaren wat de ontwerpde aanpak voor gebiedsprocessen kan betekenen. En ze laten ontdekken wat ze zelf aan kwaliteiten in huis moeten hebben om ermee te kunnen werken. Ook wilden we jonge medewerkers van alle gebiedspartijen met elkaar in contact brengen, zodat ze elkaars perspectief op de problemen en oplossingen gaan zien en elkaars taal leren verstaan. Zo kunnen er netwerken van mensen van de verschillende gebiedspartijen

Op de linker pagina: Jannemarie de Jonge (Wing) geeft feedback op de ontwerpen.

Boven: verkenning van het Barneveldse Beekgebied.

Rechts: ontwerpen aan het Barneveldse Beekgebied.

Ontwerpende aanpak voor een 'nieuwe bril'

De ontwerpende aanpak kan een goed kader zijn voor de integratie van alle opgaven in het landelijk gebied, vertelde Jannemarie de Jonge, rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving, aan de young professionals bij de aftrap van het traject. 'Vaak zijn doelen sectoraal gesteld en worden opgaven ook sectoraal opgepakt. Als ontwerper kun je echter concepten ontwikkelen die de opgaven én de betrokken partijen verbinden. Zo'n concept is niet de oplossing zelf, maar reikt een andere bril aan om naar de gebiedsopgave te kijken.'

De vier stappen van de ontwerpende aanpak:

- 1 Het gebied begrijpen: wat zijn de fysieke kenmerken (bodem, water, gebruik)?
- 2 Het krachtenveld begrijpen: wat zijn de sociale en economische belangen, ook de niet direct vertegenwoordigde?
- 3 Opties verkennen en varianten schetsen en verbeelden. Maak twee of meer uiteenlopende ruimtelijke varianten op een kaart of geef die weer in een ander beeld. Reflecteer hierop: welke oplossingen leveren de varianten en welke uitdagingen liggen er nog?
- 4 Advies geven over de te kiezen richting voor het gebied.

De meerwaarde voor overgangsgebieden:

- Geeft een kader om samen afwegingen te maken, en zorgt voor meer openheid voor elkaars perspectieven.
- Verbreedt het kijken naar de gebiedsopgave, zowel in ruimte (over grenzen), tijd (verleden en toekomst) en opgaven. Door te verbreden kan een aantrekkelijker toekomstperspectief ontstaan.
- Zorgt voor creatie(vere) oplossingen. De insteek is om te denken in mogelijkheden en die vervolgens te verbeelden.

Zorg voor ruimte en mandaat:

Het zou mooi zijn, gaf Pim Fischer, voorzitter van de stuurgroep Programma Natuur, namens LNV op de slotdag van het traject aan, als de partijen in nieuwe gebiedsprocessen in overgangsgebieden willen gaan werken volgens de ontwerpende aanpak. Daarvoor moeten de vertegenwoordigers voldoende tijd, ruimte en mandaat krijgen van de eigen organisatie. Voor young professionals is het niet altijd makkelijk die ruimte te claimen, weet Fischer. Zijn oproep: 'Vraag je organisatie om support om te kunnen werken met wat je in dit traject hebt geleerd en vraag om goeie tools. Ga ervoor!'

ontstaan. Dat zagen we in het traject gelijk al gebeuren: deelnemers zochten elkaar ook buiten het traject op voor andere zaken.'

Hoe zag het traject eruit?

'De deelnemers namen op dag één de basisprincipes van de ontwerpende aanpak door en oefenden ermee voor het gebied Barneveldse Beek. Daarna ontwikkelden ze in twee dagen in verschillende groepjes een toekomstperspectief voor zes andere gebieden waar al een gebiedsproces loopt. Voor de gebiedspartners was dat een extraatje ter inspiratie voor hun gebiedsproces. Op de slotdag afgelopen januari heeft elke groep de bevindingen aan elkaar en aan vertegenwoordigers van alle partijen uit de overgangsgebieden gepresenteerd. We hebben veel aandacht besteed aan verbeelding van de toekomstperspectieven. Daardoor werd iedereen telkens uitgedaagd om de kaart erbij te pakken en te gaan schetsen. Want als je een opgave goed kunt verbeelden, wordt die concreter en praat je er met elkaar makkelijker over.'

Die nieuwe inspiratie, maakten de deelnemers dat waar?

'Werken in een gebiedsproces is behoorlijk complex, dat ervaren de deelnemers zelf ook. De

meesten draaien al een paar jaar mee, en worden gedreven door de ambitie om een verschil te kunnen maken. In dit traject konden ze samen hun creativiteit vrijuit laten stromen. Dat kan op de plek in hun eigen organisaties niet altijd, terwijl hun creativiteit denk ik veel voor de overgangsgebieden kan betekenen.'

Komt er een volgend traject?

'Ja, de intentie is om een volgende ronde te houden om op deze manier Programma Natuur te verbinden met de bredere aanpak in het Nationaal Programma Landelijk Gebied. De deelnemers en de initiatiefnemers van het eerste traject waren erg enthousiast. Het zou ook mooi zijn om deze positieve beweging door te zetten, zodat er nog meer jonge mensen hun creativiteit kunnen inbrengen. Dus wie mee wil doen? Stuur een mail naar lerendesamenwerkingpn@minlnv.nl en als je al meedoet: hou de aankondiging in de gaten.'

m.koffijberg@delynx.nl

Het verslag van het young-professionaltraject Ontwerpende aanpak is te bekijken op: [ypi-overgangsgebieden2023.nl](https://www.ypi-overgangsgebieden2023.nl)

Geleerde lessen van young professionals

De dertig deelnemers aan het young-professionals-traject bogen zich twee dagen in groepjes over lopende gebiedsprocessen: Loonse en Drunense Duinen, Brabantse Wal en Grenscorridor in Noord-Brabant, Aldeboarn-De Deelen in Friesland, het Wierdense Veld in Overijssel en Westerwolde in Groningen. Elke groep kreeg begeleiding van een ontwerper met ervaring afkomstig van onder meer de provincies, Wageningen UR, Staatsbosbeheer en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Elke groep zette na een gebiedsbezoek en gesprekken met stakeholders een toekomstperspectief voor het gebied op een kaart en stelden adviezen op. Die deelden ze vervolgens met de gebiedspartners. Een flinke opgave in zo'n kort tijdsbestek, maar dat gaf juist veel energie, zo gaven deelnemers op de slotdag van half januari 2024 aan. Toen werd het net opgehaald: wat neem je mee van de ontwerpende aanpak voor je werk aan overgangsgebieden? Een greep uit wat deelnemers noemden:

'Het belang van verbeelding. Tekenen en schetsen op kaarten maakt zaken concreter, je weet met elkaar waar je het over hebt. In gebiedsprocessen wordt vaak gemopperd over het proces, maar zodra een kaart op tafel komt verandert het gesprek, gaan mensen wijzen, vertellen en samen kijken. Dus: ga vaker met elkaar om de kaart staan!'

'Durf ook dingen op de kaart te zetten. Het wordt me geleerd dat juist niet te snel te doen, maar een kaart als praatplaat heeft veel waarde.'

'We zijn vaak gericht op onze eigen rol en belangen, dat kan oplossingen in de weg staan. Bij de ontwerpende aanpak leer je dat los te laten.'

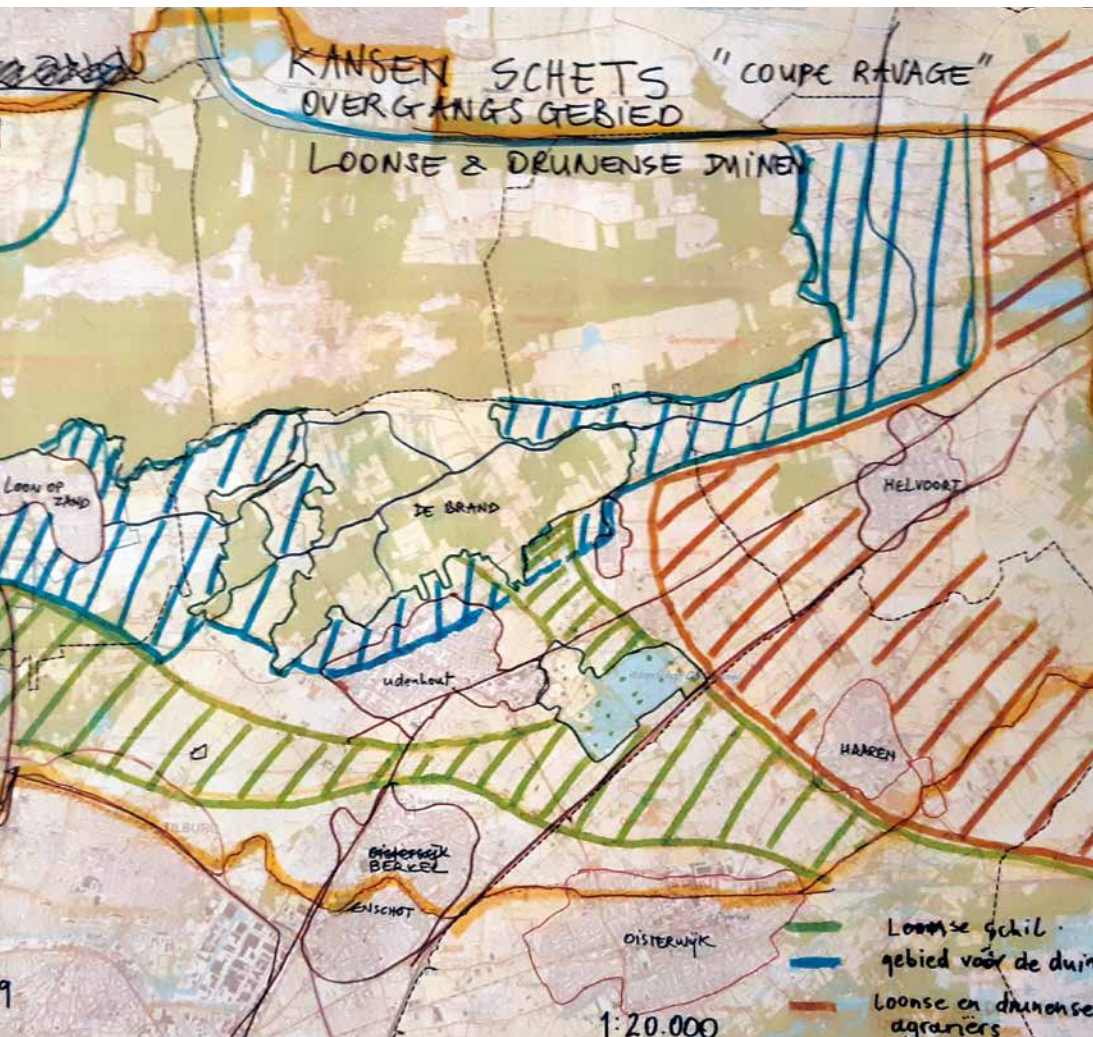
'De wereld van papier en plannen maken is een heel andere dan die van het veld. Zorg dat je in het gebied bent, mensen spreekt, verschillende perspectieven verzamelt.'

'Ik leerde creatiever te zijn. Vaak werken we vanuit strakke kaders in de gebieden. Je hoeft niet meteen de oplossingen te hebben, maar durf creatief te zijn.'

'Veel van onze creatieve ideeën waren ook al bedacht in het gebied. Het is belangrijk in gebieden ruimte te scheppen zodat die nieuwe, creatieve ideeën daar boven tafel komen en voor vernieuwing zorgen.'

'Kijk goed waar de gebiedsopgaven vandaan komen en sluit daarbij aan. Leg bijvoorbeeld uit waarom een veengebiedje werd aangewezen als Natura 2000-gebied: het is het laatste restje van een ooit veel groter oppervlak op deze plek. Dat geeft een ander perspectief.'

'Als jongere mag je je ideeën best naar voren brengen. Je denkt vaak dat de senior medewerkers het beter weten, maar dat moet me er niet van weerhouden om vol mee te doen.'

De kansschets van de young professionals voor het overgangsgebied Loonse en Drunense Duinen.